

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	15
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	17

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1945-1974	23
1. Γενικά χαρακτηριστικά	23
2. Ο «από βορράν κίνδυνος»	24
3. Το Μακεδονικό Ζήτημα, 1943-1949	28
4. Η διεθνοποίηση των σχέσεων της Ελλάδας με τα βαλκανικά κράτη στον Εμφύλιο	31
5. Διμερείς σχέσεις, 1949-1955	35
5.1. Γιουγκοσλαβία	35
5.2. Αλβανία	36
5.3. Βουλγαρία	38
5.4. Ρουμανία	40
6. Οι διμερείς επαφές των κυβερνήσεων Καραμανλή	40
6.1. Βουλγαρία	40
6.2. Γιουγκοσλαβία	43
6.3. Αλβανία	47
7. Διμερείς σχέσεις, 1963-1967	48
7.1. Γενικό πλαίσιο	48
7.2. Διμερείς επαφές	49

8. Προσπάθειες ανάπτυξης διαβαλκανικών σχέσεων, 1945-1967	52
8.1. Το Τετραμερές Σύμφωνο και συμφωνίες Μπλεντ	52
8.2. Το τριμερές Βαλκανικό Σύμφωνο	53
8.3. Οι προτάσεις <i>Stoica</i>	56
8.4. Διαβαλκανική Οικονομική Συνεργασία	57
9. Η βαλκανική πολιτική της δικτατορίας	58
9.1. Το «διπλωματικό παράδοξο»	58
9.2. Διμερείς επαφές	60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΔΙΜΕΡΩΝ ΕΠΑΦΩΝ 1974-1981	65
1. Βασικά χαρακτηριστικά της βαλκανικής πολιτικής του Καραμανλή	65
1.1. Η νέα βαλκανική πολιτική	65
1.2. Από τον «από βορράν» στον «εξ ανατολών» κίνδυνο	66
1.3. Το περιβάλλον της Ύφεσης – ΔΑΣΕ	69
1.4. Οι εξελίξεις στο εσωτερικό μετά τη μεταπολίτευση	71
1.5. Τα χαρακτηριστικά της νέας βαλκανικής πολιτικής	72
2. Η στασιμότητα των ετών 1976-1977	75
2.1. Το β' εξάμηνο του 1976	75
2.2. Οι καθυστερήσεις του 1977	77
2.3. Η απήχηση της ελληνικής βαλκανικής πολιτικής στη Δύση το 1977	78
2.4. Η δεύτερη κυβέρνηση Καραμανλή	80
3. Το δεύτερο «βαλκανικό άνοιγμα» της διακυβέρνησης Καραμανλή	81
3.1. Οι προσπάθειες για ένταξη στην ΕΟΚ και οι συνέπειές τους στη βαλκανική πολιτική	81
3.2. Τα αποτελέσματα του δεύτερου βαλκανικού ανοίγματος	83
3.3. Το κλίμα στο εσωτερικό της Ελλάδας στις αρχές του 1979	84
3.4. Η οπτική των Δυτικών για το δεύτερο ελληνικό βαλκανικό άνοιγμα	86
3.5. Η στάση Σοβιετικών και Κινέζων	89
4. Η μεταβατική διετία 1980-1981	94
4.1. Η βαλκανική πολιτική της κυβέρνησης Ράλλη	94
4.2. Οι εσωτερικές εξελίξεις μετά την εκλογή του Καραμανλή στην Προεδρία	95
4.3. Η αποτίμηση της εξωτερικής πολιτικής της κυβέρνησης Ράλλη και προέδρου Καραμανλή	97
5. Τα ελληνοτουρκικά ως μέρος της ελληνικής βαλκανικής πολιτικής	100
5.1. Η στάση των βαλκανικών χωρών κατά την κρίση του Κυπριακού	100
5.1.1. Το γιουγκοσλαβικό ενδιαφέρον	100

5.1.2. Οι επαφές του Μακάριου με το Τίτο	105
5.1.3. Η βουλγαρική στάση και η ρουμανική πρωτοβουλία	106
6. Η κρίση του «Sismik» και η στάση των βαλκανικών κρατών	108
6.1. Η κλιμάκωση της κρίσης	108
6.2. Η βουλγαρική πρωτοβουλία	111
6.3. Η ρουμανική πρωτοβουλία	114

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

ΟΙ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	117
1. Το πολιτικό πλαίσιο	117
1.1. Οι αρχικές επαφές Μπίτσιου στη Σόφια	117
1.2. Η πρώτη επίσκεψη Καραμανλή στη Σόφια	118
1.3. Υψηλού επιπέδου επαφές στην Αθήνα	121
1.4. Ο Καραμανλής στη Βάρνα	125
1.5. Η συνάντηση κορυφής στην Κέρκυρα	127
1.6. Η κυβέρνηση Ράλλη	132
1.7. Ελληνοβουλγαρικές συζητήσεις στη Ρόδο	134
1.8. Επαφές Παπανδρέου στη Σόφια	136
2. Το οικονομικό πλαίσιο – υδροοικονομία	137
2.1. Τομείς οικονομικής συνεργασίας	137
2.2. Το ζήτημα του Νέστου	142

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΟΙ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	147
1. Το πολιτικό πλαίσιο	147
1.1. Οι στόχοι της γιουγκοσλαβικής πολιτικής – επίσκεψη Μίνιτς στην Αθήνα	147
1.2. Συνομιλίες Καραμανλή-Τίτο	149
1.3. Επίσκεψη Τίτο στην Αθήνα	151
1.4. Απόπειρες αμυντικής συνεργασίας	155
1.5. Οι επαφές Παπανδρέου στη Γιουγκοσλαβία	157
1.6. Η δεύτερη μετάβαση Καραμανλή στο Βελιγράδι	158
1.7. Η μετά τον Τίτο Γιουγκοσλαβία	161
2. Οι διμερείς σχέσεις επί Ράλλη	164
2.1. Οι επαφές του Καραμανλή ως προέδρου στο Βελιγράδι	164
2.2. Η επίσκεψη Ντζουράνοβιτς στην Αθήνα	167
3. Το Μακεδονικό	167
3.1. Οι πρώτες γιουγκοσλαβικές νύξεις	167

3.2. Έγερση γιουγκοσλαβικών αξιώσεων	169
3.3. Το Μακεδονικό μετά τον Τίτο	171
4. Το οικονομικό πλαίσιο	172
4.1. Η Θεσσαλονίκη, κρίκος στην αλυσίδα της οικονομικής συνεργασίας ...	172
4.2. Οι επιπτώσεις από την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ	176

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΟΙ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ	181
1. Το πολιτικό πλαίσιο	181
1.1. Η προκαταρκτική συνάντηση Μπίτσιου-Μακονεσκου	181
1.2. Η επίσημη επίσκεψη Καραμανλή στη Ρουμανία	182
1.3. Η επίσκεψη Σεαυζεσκου στην Αθήνα	184
1.4. Νέα επίσκεψη Καραμανλή στη Ρουμανία	187
1.5. Συναντήσεις με Ράλλη και Παπανδρέου	190
1.6. Οι επαφές σε επίπεδο κορυφής	192
1.7. Οι συναντήσεις Μητσοτάκη-Παπανδρέου με τη ρουμανική ηγεσία	194
2. Οι σχέσεις στα πεδία της οικονομίας και της παιδείας	195
2.1. Το οικονομικό πλαίσιο	195
2.2. Η πολιτιστική-μορφωτική συνεργασία	199

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

ΟΙ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ	201
1. Οι προσπάθειες για ανάπτυξη των σχέσεων	201
2. Απόπειρες για εξάλειψη του «εμπόλεμου» και η εμπλοκή του μειονοτικού ζητήματος	204

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

Η ΔΙΑΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	209
1. Η πορεία προς τη σύγκληση της διάσκεψης της Αθήνας	209
1.1. Η Ελλάδα στη Διάσκεψη του Ελσίνκι	209
1.2. Η ελληνική πρωτοβουλία για τη σύγκληση διαβαλκανικής διάσκεψης ..	211
1.3. Η αποδοχή της διαβαλκανικής πολιτικής στο εσωτερικό	213
1.4. Η στάση των βαλκανικών κρατών στην πρόταση για σύγκληση συνδιάσκεψης	214
1.5. Οι απόψεις ΗΠΑ και ΕΣΣΔ για τη διαβαλκανική συνεργασία	217
2. Η διαβαλκανική διάσκεψη της Αθήνας	219
2.1. Η διοργάνωση της διάσκεψης	219

2.2. Η στάση των συμμετεχόντων κρατών	221
2.3. Η αποτίμηση της διάσκεψης	223
2.4. Η προώθηση της διαβαλκανικής συνεργασίας μετά τη συνάντηση της Αθήνας	226
2.5. Η βουλγαρική αντίδραση στην πρόταση για νέα διαβαλκανική διάσκεψη	226
3. Η Διαβαλκανική Διάσκεψη της Άγκυρας	228
3.1. Η ελληνική πρόταση για δεύτερη διαβαλκανική διάσκεψη	228
3.2. Η διάσκεψη της Άγκυρας	229
4. Η διαβαλκανική συνεργασία σε ύφεση	231
4.1. Αθλητικοί αγώνες και επέτειοι ως όχημα διαβαλκανικής συνεργασίας ..	231
4.2. Διαβαλκανική Σύμφωνη, Ιούνιος 1981	232
4.3. Ελάχιστονες προσπάθειες για τη συνέχιση της συνεργασίας	233

Β' ΜΕΡΟΣ

Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

ΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ	237
1. Η πολιτική προς τα Βαλκάνια μετά την κυβερνητική αλλαγή	237
1.1. Η εμπέδωση της βαλκανικής πολιτικής	237
1.2. Η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία και το πρόγραμμά του για τις σχέσεις με τις βαλκανικές χώρες	239
2. Η δεύτερη κυβέρνηση Παπανδρέου	242
2.1. Η συνέχιση της βαλκανικής πολιτικής	242
2.2. Εσωτερικές εξελίξεις	243
2.3. Η στάση των ΗΠΑ απέναντι στην πολιτική Παπανδρέου	244
2.4. Η άποψη των δυτικοευρωπαίων	244
2.5. Η αποδυνάμωση της οικονομικής συνεργασίας με τα βαλκανικά κράτη	248
3. Η ελληνοβουλγαρική συνεννόηση κατά την ελληνοτουρκική κρίση του 1987	249
3.1. Οι κρίσιμες επαφές κατά τη διάρκεια της κρίσης	249
3.2. Η επίδραση της Διαβαλκανικής Συνδιάσκεψης του 1988 στις ελληνοτουρκικές και βουλγαροτουρκικές σχέσεις	252

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

ΟΙ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	255
1. Το πολιτικό πλαίσιο	255

1.1. Οι πρώτες επαφές Παπανδρέου-Ζίβκωφ	255
1.2. Η επίσκεψη Καραμανλή στη Βάρνα	258
1.3. Αναστάτωση από φήμες εγκατάστασης σοβιετικών πυραύλων στη Βουλγαρία	259
1.4. Συνομιλίες στην Αθήνα μετά την επανεκλογή Παπανδρέου	261
1.5. Προστριβές των δύο χωρών με την Τουρκία	263
1.6. Η διακήρυξη φιλίας στη Σόφια και άλλες επαφές	264
1.7. Η επίσκεψη Σαρτζετάκη	267
1.8. Οι συναντήσεις σε Αλεξανδρούπολη και Χάσκοβο	267
2. Το οικονομικό πλαίσιο	268
2.1. Οι συμφωνίες του 1982-1983	268
2.2. Οικονομικές επαφές της δεύτερης κυβέρνησης Παπανδρέου	270
2.3. Το ζήτημα του Νέστου	272

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ

ΟΙ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	275
1. Το πολιτικό πλαίσιο	275
1.1. Η πρώτη επίσκεψη Παπανδρέου	275
1.2. Οι συναντήσεις Πλάνιτς με Παπανδρέου και Καραμανλή στην Αθήνα ..	278
1.3. Νέα επίσκεψη Παπανδρέου στο Βελιγράδι	280
2. Το Μακεδονικό	281
2.1. Η γιουγκοσλαβική επιμονή	281
2.2. Δοκιμασία στις διμερείς σχέσεις	283
2.3. Οι ελληνικές αντιδράσεις	285
2.4. Διεθνείς περιπλοκές λόγω του Μακεδονικού	288
2.5. Έγερση του θέματος μακεδονικής μειονότητας στη βόρεια Ελλάδα	289
3. Το οικονομικό πλαίσιο	290
3.1. Εμπορικές συναλλαγές και μεταφορές	290
3.2. Οι επιπτώσεις στις οικονομικές σχέσεις από την ελληνική συμμετοχή στην ΕΟΚ	292

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙ

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ	295
1. Το πολιτικό πλαίσιο	295
1.1. Οι πρώτες επαφές της νέας κυβέρνησης	295
1.2. Η συνάντηση Ceausescu με Καραμανλή	296
1.3. Οι συνομιλίες Ceausescu με Παπανδρέου	297

1.4. Η δεύτερη επίσκεψη Παπανδρέου	299
1.5. Οι τελευταίες επαφές Καραμανλή στα Βαλκάνια	301
1.6. Η τρίτη επίσκεψη Παπανδρέου	303
1.7. Κόπωση στη διμερή συνεργασία	304
2. Το οικονομικό πλαίσιο	305
2.1. Η συνέχιση της καλής συνεργασίας	305
2.2. Η τροχοπέδη του ρουμανικού εξωτερικού χρέους	308
2.3. Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες και φοιτητές στη Ρουμανία	309

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙΙ

ΟΙ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ	311
1. Το πολιτικό πλαίσιο	311
1.1. Το κλίμα μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία	311
1.2. Οι προσπάθειες προσέγγισης	313
1.3. Οι επαφές Παπούλια με την αλβανική ηγεσία	316
1.4. Το Βορειοηπειρωτικό	317
2. Η άρση του «εμπολέμου»	319
3. Οι διμερείς σχέσεις μετά την άρση του εμπόλεμου	325
3.1. Η επίσκεψη Ρλακα στην Αθήνα	325
3.2. Η πρώτη επίσκεψη Έλληνα υπουργού Εξωτερικών στην Αλβανία	326
3.3. Τα αποτελέσματα από την εξομάλυνση των σχέσεων	328
3.4. Από τη βελτίωση στην αιφνίδια επιδείνωση	328
3.5. Τα αλβανικά αιτήματα	329
4. Το οικονομικό πλαίσιο	331
4.1. Επιδίωξη οικονομικών και πολιτιστικών σχέσεων	331
4.2. Οι συμφωνίες 1984-85	333
4.3. Η οικονομική συνεργασία μετά την άρση του «εμπολέμου»	333

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙΙΙ

ΔΙΑΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	335
1. Βαλκάνια, ζώνη χωρίς πυρηνικά	335
1.1. Η ιδέα της αποπυρηνικοποιημένης Βαλκανικής	335
1.2. Η στάση των κομμάτων και της κοινής γνώμης	337
1.3. Η Κίνηση των Έξι	341
1.4. Η ανταπόκριση των βαλκανικών κρατών	342
1.5. Οι αντιδράσεις της ΕΣΣΔ και της Δύσης	344
1.6. Η Συνδιάσκεψη της Αθήνας για την αποπυρηνικοποίηση των Βαλκανίων	347

2. Οι διαβαλκανικές διασκέψεις για ζητήματα ήσσονος πολιτικής	353
2.1. Η διάσκεψη του Βουκουρεστίου	353
2.2. Η διάσκεψη του Βελιγραδίου, 1984	354
3. Η τελευταία διαβαλκανική συνδιάσκεψη και οι μετέπειτα συναντήσεις	356
3.1. Η προετοιμασία της συνδιάσκεψης	356
3.2. Οι εργασίες της συνδιάσκεψης του 1988 στο Βελιγράδι	360
3.3. Η στάση της Δύσης, της ΕΣΣΔ και της Κίνας	360
3.4. Τα αποτελέσματα της συνδιάσκεψης	364
3.5. Οι διασκέψεις της περιόδου 1988-1990	365
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	369
ΠΗΓΕΣ	375
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ	383